

**SINT
FRANCISCUS
CENTRUM**

Uitzicht door Inzet

*Een project
met en door baanlozen*

Een handreiking aan parochianen

Vooraf

Stel: in uw woonplaats verliezen ineens tientallen mensen hun baan, omdat een bedrijf van de ene op de andere dag sluit. U bent een betrokken lid van de plaatselijke parochie en u wilt de getroffen mensen op de een of andere manier bijstaan en van dienst zijn. Dan hebt u grofweg twee mogelijkheden, die elkaar overigens aanvullen (vraag en aanbod).

De eerste is de meest bekende: u steekt meteen de handen uit de mouwen en komt vanuit de parochie zo snel mogelijk met een aanbod. Dat kan een infobijeenkomst, een actieavond of een baanlozeninloop zijn. In elk geval concrete, materiële hulp. U kiest voor een aanbodgerichte benadering.

De tweede is minder bekend: u wordt een luisterend oor. U zoekt mensen op en aanhoort hun verhalen. U vraagt hoe het nu met hen gaat en waaraan ze eventueel behoefte hebben. U verbindt hen met elkaar en maakt onderlinge inzet mogelijk. Wat uit uw vragen aan actie voortvloeit, is zaak van de betrokkenen en u samen. U kiest voor een vraaggerichte benadering.

Over die tweede benadering gaat deze handreiking. Die is het resultaat van het diocesane project *Uitzicht door Inzet*. Dat was een diaconaal project met en door baanloze mensen in o.a. Bergen op Zoom. Het liep van 1 februari 2015 tot 1 mei 2017 en kende drie doelen:

1. Mensen die hun baan hebben verloren vanuit de parochie uitzicht bieden en ondersteunen om hun persoonlijke waardigheid te behouden of te (her)vinden.
2. Onderling contact tussen baanlozen/parochianen tot stand laten komen en hen begeleiden tot gezamenlijke inzet voor elkaar.
3. Overdracht aan de parochie c.q. baanlozen/parochianen.

In deze handreiking bieden wij als Sint Franciscuscentrum elke parochiaan die een vergelijkbaar traject met deze kwetsbare mensen wil gaan, een aantal concrete uitgangspunten en stappen. Daarvoor is rijkelijk geput uit de ervaringen die Ad van Loveren, procesbegeleider van *Uitzicht door Inzet*, gedurende het project heeft opgedaan.

1. Hoe kunt u recht doen aan deze kwetsbare mensen ?

Beginnen we bij het begin. Hoe kunnen wij als christenen - met al onze goede bedoelingen - deze kwetsbare mensen recht doen, vanuit onze christelijke opdracht tot omzien naar elkaar?

Kwetsbaar zijn we allemaal. Er hoeft maar dát te gebeuren of ons bestaan wordt lichamelijk en/of geestelijk bedreigd. Je baan kwijtraken is een van die bedreigingen. Ontslag raakt immers direct iemands bestaanszekerheid. Dat wist Paulus al: *die niet werkt, zal niet eten* (2 Tess. 3:10). Weliswaar bestaan er in Nederland relatief goede sociale voorzieningen, maar baanloosheid betekent meer dan financiële onzekerheid.

Baanloze mensen zijn geen duidelijk omschreven doelgroep. Bedoelen we alleen ontslagen werknemers? Of zijn dat alle niet-gepensioneerden zonder baan? Of iedereen die geen betaalde baan heeft, dus ook jongeren en 67-plussers? Praten over baanlozen, zoals bijvoorbeeld de overheid dat doet ("Aantal werklozen daalt"), als onderscheiden van mensen mét een baan, scheert iedereen over één kam. Ieder mens heeft echter zijn eigen verhaal. Hoe die mens recht te doen?

Daarvoor wijst Jezus ons de weg. U kent zeker het verhaal van de blinde Bartimeüs (Lc. 18:35-42). Een verhaal over uitzicht bieden. Wanneer Jezus Jericho verlaat, probeert Bartimeüs diens aandacht te trekken. Jezus hoort hem roepen en laat hem bij zich brengen. Dan vraagt hij hem: *Wat wil je dat ik voor je doe?* Dít vraag is cruciaal. Ze houdt in dat de blinde bepaalt wat Jezus zal doen. Voordat Jezus handelt, luistert hij naar Bartimeüs. Om recht te doen aan kwetsbare mensen zoals baanlozen moeten we dus met dít vraag starten, en eerst naar hén luisteren alvorens te handelen.

Nu zal niet iedereen meteen zeggen: *Ik wil van betekenis zijn voor baanloze mensen*, zonder te weten waaraan hij/zij begint. Deze speciale handreiking biedt daarvoor **basisinformatie**. Essentiële informatie, want recht doen aan kwetsbare medemensen is minder gemakkelijk dan gedacht. Als parochie zijn we vaak geneigd om bij het zien van nood meteen in actie te komen. Anders gezegd: concrete hulp te bieden, nog voordat we degenen die nood lijden, hebben gevraagd waaraan ze echt behoefte hebben. We

denken van binnen naar buiten, aanbodgericht. Wat Jezus bij Bartimeüs doet is het omgekeerde: van buiten naar binnen denken, vraaggericht.

Uit Jezus' houding spreekt respect voor en betrokkenheid op Bartimeüs als medemens. Van ons, zijn volgelingen, verwacht hij dat wij ook zo omgaan met kwetsbare medemensen. Die bepalen dus of en hoe wij hun leefwereld mogen betreden. Pas als dat gebeurt, kunnen we voor elkaar van betekenis worden. Hoe dat in zijn werk gaat, wordt in het vervolg toegelicht aan de hand van een aantal **vragen**. We focussen in deze brochure op mensen die baanloos zijn geworden, maar de onderstaande benadering geldt in beginsel voor elke omgang met kwetsbare medemensen.

2. Waar komt u in contact met baanloze mensen ?

De gedachte dat wie zijn/haar baan verliest, naar de parochie stapt om er een luisterend oor te zoeken of concrete hulp, is naïef. Baanloze mensen melden zich niet of nauwelijks aan de deur van een pastorie of parochiecentrum om te praten over hun situatie. Die drempel is domweg te hoog. Omgekeerd staan niet-parochianen verbaasd over belangstelling vanwege de kerk. Kort door de bocht: de gemiddelde parochie heeft weinig contact met deze groep kwetsbare mensen, parochiaan of niet. U zult dus zelf contact moeten leggen. Welke mogelijkheden zijn er dan zoal?

Om te beginnen kunt u zich de vraag stellen: **Ken ik zelf personen** die hun baan hebben verloren? Zo ja, dan zou u met hen contact kunnen zoeken, voor zover dat er nog niet is. Betreft het familie of vrienden, ga dan goed na wat uw rol is (zie vraag 4). Persoonlijke betrokkenheid is één, een luisterend oor zijn iets heel anders. Vindt u die rol in zo'n geval moeilijk, dan kunt u nog altijd aan uw contacten vragen of zij personen kennen die onlangs hun baan hebben verloren. Zo ja, dan zou u hen kunnen vragen om namen, dan wel dat zij die personen met u in contact brengen.

Daarnaast zou de **parochieleiding** een beeld kunnen hebben van wie er baanloos werd of was. Dan kan die u met hen in contact brengen. Dat beeld verschilt per parochie. Soms is die kennis beperkt, soms ruimer aanwezig. Ontbreekt het u en de leiding aan kennis, dan zult u er zelf op uit moeten.

De eerste mogelijkheid is dan dat u via het **bedrijf** dat mensen ontslaat, contact legt met ontslagen medewerkers. Maar weet wel: bedrijven noch instanties mogen persoonlijke gegevens doorgeven. Dat geldt ook voor cliënten-, ondernemings- en medezeggenschapsraden, ambtenaren en andere functionarissen. Maar niet geschoten is altijd mis.

Ook **mobiliteitscentra** of **banenmarkten** kunnen een contactmogelijkheid bieden. Maar weet ook: wie daar als baanloze komt, heeft óf een afspraak met een consulent óf bereidt zich daarop voor. Zijn/haar hoofd staat misschien niet naar een gesprek met u, zodat de kans op duurzaam contact klein is. Ook hier geldt: elk contact is meegenomen en betrokkenen hebben in ieder geval weet van uw belangstelling.

Een derde mogelijkheid zijn **wijkcentra** en **buurthuizen**. In het verleden waren dat laagdrempelige ontmoetingsplekken voor o.a. mensen zonder baan. De laatste decennia zijn de meeste wijkcentra zalenverhuurders geworden. Zomaar binnenlopen voor een kopje koffie is uitzonderlijk. Mocht u er toch contacten kunnen leggen: prima. Zo niet, waar dan gezocht?

Wie van betekenis wil zijn voor baanloze mensen, doet er goed aan om na te gaan of er in zijn/haar parochie al initiatieven zijn opgezet door en met baanlozen. Zo ja, kijk of u zich daarbij kunt (en wilt) aansluiten, of dat u elders contact legt. Dat voorkomt overlap of dubbel werk. **Buurtregisseurs en/of plaatselijke welzijnswerkers** kunnen u over bestaande activiteiten inlichten. In het kader van de Participatiewet zijn de laatste jaren m.n. in sociaal zwakkere wijken en buurtschappen tal van laagdrempelige initiatieven ontwikkeld (inloophuis, repaircafé, buurthuiskamer e.d.). Dat zijn bij uitstek plaatsen voor belangeloos contact.

Via het welzijnswerk kunt u dus aan de weet komen welke initiatieven er in uw parochie of wijk voor kwetsbare groepen zijn opgezet. Bijvoorbeeld een **huiskamer van de wijk** of een **activiteitencentrum**. Daar is vaak elke werkdag een koffie-uur, waarop iedereen welkom is. Onder de aanwezige wijkbewoners bevinden zich zeker baanloze mannen en vrouwen. Leg contact met hen, drink samen koffie en luister naar hun verhalen.

3. Welke voorkennis is nuttig ?

Baanloos zijn is, zeker op latere leeftijd en bij langere duur, ingrijpend. Misschien hebt u dat zelf al eens ervaren. Verlies van werk betekent in veel gevallen *verlies* van inkomen, dagritme, sociaal contact en zinvolle bezigheden. Wie baanloos wordt, voelt zich vaak nutteloos en buiten de maatschappij geschoven. Dat gevoel wordt nog versterkt door de digitalisering en de afstandelijke houding van instanties en organisaties. Vele baanlozen voelen zich *aangetast in hun persoonlijke waardigheid*. De film *I Daniel Blake* van de Engelse regisseur Ken Loach laat goed zien wat die houding voor effect op iemand heeft. Juist in ons kerkelijk verband zouden mensen vóór regels behoren te gaan. Anders gezegd: de persoonlijke relatie gaat vóór de formele zaken.

Bij veel kwetsbare mensen is er sprake van een *stapeling van problemen*. Vooral oudere baanlozen hebben daarmee te maken. Behalve zorgen over het verlies van hun baan hebben ze ook problemen met hun gezondheid, financiën, relatie(s), huisvesting enzovoort. Soms hebben ze zelfs al deze problemen tegelijk. Dat zorgt voor onzekerheid en uitzichtloosheid.

Ten slotte zijn er nog de talloze *regels, verplichtingen en sancties* waarmee iemand te maken krijgt die enigerlei uitkering en/of toeslag ontvangt. Het UWV, de Sociale dienst en de SVB stellen tal van voorwaarden en eisen. De meeste mensen hebben daar geen idee van. Op het internet vindt u veel informatie, maar uw gesprekspartners zijn een persoonlijker bron.

4. Hoe stelt u zich op ? Wat is uw houding ?

Om te beginnen: u bent geen consulent of hulpverlener. U bent iemand van de kerk, die belang stelt in het persoonlijk welzijn van uw gesprekspartner. U doet dat belangeloos, ook al voelt u het als een taak of christelijke plicht. Hoe stelt u zich dan op, nadat u iemand hebt leren kennen die baanloos is geworden? Voor het antwoord op die vraag verwijzen we naar Jezus. Hij stelde zich *luisterend* op, alvorens te handelen. Luisteren lijkt simpel, maar hoe vaak gebeurt het niet dat op de vraag: *Hoe gaat het?* na een eerste antwoord met ontwijkende algemeenheden wordt gereageerd. ...

Luisteren vraagt om welgemeende en open **belangstelling** voor de mens tegenover u. Het gesprek heeft niet in de eerste plaats tot doel om problemen op te lossen of uw eigen verhaal te doen, maar om de ander te leren kennen en elkaar zo nader te komen. Dat vraagt van uw kant om openheid. Wees uzelf ook bewust van uw eigen manier van kijken, uw **bril**. Maar al te gemakkelijk vellen we voortijdig een oordeel over onze gesprekspartner. Algemeen is bekend dat onze levensgeschiedenis en onze maatschappelijke positie van invloed zijn op onze manier van waarnemen en luisteren. Het is daarom raadzaam om uw eigen **levensloop** eens op te schrijven. Die kan meer raakpunten bevatten met die van uw gesprekspartner (bijvoorbeeld verlieservaringen), dan u denkt. Uzelf blootgeven aan een ander (zonder u op te dringen) is een goede basis voor vertrouwvol contact.

Luisteren betekent ook de **tijd** nemen. Want het kost tijd om vertrouwen in elkaar op te bouwen. Dat doe je niet in één contact. Ga bijvoorbeeld wekelijks minstens een vaste ochtend naar het activiteitencentrum en een vaste middag naar de wijkhuiskamer, gewoon om een kopje koffie te drinken en wat te kletsen. Zo wordt u een vertrouwd gezicht.

Eenmaal vertrouwd aan elkaar kunt u een luisterend oor voor aanwezigen zijn. Al luisterend kunt u meer te weten te komen over iemands **diepste verlangens**. Wat motiveert iemand, wat houdt hem/haar gaande, waardoor houdt iemand het, met name bij langdurige baanloosheid, vol. Dat blijkt vandaag de dag meestal niet het geloof, maar bijvoorbeeld er willen zijn voor de kinderen of voor andere kwetsbare mensen. Ook sociaal contact of het verlangen om nuttig en zinvol bezig te willen zijn in/voor de samenleving is een motief. Wanneer een baan uitblijft, zoeken mensen naar andere manieren van sociale waardering, zoals onbaatzuchtige dienstbaarheid. Al luisterend kunt u daarbij van betekenis zijn.

Samenvattend: het **doel** van uw contact is niet het middelpunt worden van een gespreks- of ontmoetingsgroep, maar een deel ervan worden. Eenmaal deelnemer kunt u het onderling contact tussen baanloze en niet baanloze mensen (al dan niet parochiaan) op gang brengen en bevorderen. Daarbij vormt steeds het diepste verlangen van de ander het vertrekpunt.

5. Hoe beweegt u mensen tot contact en inzet voor elkaar ?

Koffiedrinken in/met de groep is de bedding waarin het onderlinge contact als vanzelf groeit. Ga daarom aan de *koffietafel* de ene keer naast meneer X zitten, de andere keer naast mevrouw Y. Wat hoort u dan zoal? Mensen vertellen bijvoorbeeld waar ze vandaan komen, welke relaties ze hebben, wat voor baan ze hebben gehad, waar ze wonen, wat hun interesses zijn enz. Dat biedt u de mogelijkheid om bijvoorbeeld te vragen of meneer X weet dat mevrouw Y vlakbij hem woont, of eenzelfde interesse heeft enz. Zo ontstaat als vanzelf een gesprek tussen meerdere mensen.

Twee *voorbeelden uit de praktijk*. Iemand vertelt u dat hij muziek maakt met mensen met een verstandelijke beperking. Hij zegt tegen u dat hij het leuk zou vinden als de leden van de koffiegroep eens kwamen luisteren. Maar hij durft dat zelf niet te opperen. Dan zou u aan de koffietafel om stilte voor zijn verhaal kunnen vragen. Ook uw eigen levensgeschiedenis of uw geboorteplaats kan aanknopingspunten bieden. Uit deze twee voorbeelden blijkt dat contact vaak op heel eenvoudige manier tot stand kan komen. Voor onderling contact volstaat een goede *bedding*.

Die bedding bestaat uit het scheppen van *ontmoeting*. Vanouds zijn wij als kerk sterk in het creëren van ontmoetingsmomenten. Of het nu gaat om de viering van de eucharistie, het samen lezen van de Bijbel of Vastenmaaltijden: ontmoeting met elkaar en de Levende Heer is onze kerntaak. Laagdrempelige ontmoeting faciliteren is de eenvoudigste manier om mensen op elkaar te betrekken, geïnspireerd door Jezus zelf. Dan is inzet voor elkaar een reële optie

Maar stel dat de wens tot een gezamenlijke activiteit niet spontaan stand komt, wat dan? Vaak hebben we de neiging om die zelf te organiseren. Doe dat niet! Waarom niet? Omdat we dan vanuit onszelf gaan denken. Zo vullen we zaken voor anderen in. Kijk eens naar dit potje NIVEA. De naam mag ons herinneren aan wat Jezus ons voorhield: *Niet Invullen Voor Een Ander*. Het gaat erom te luisteren en de juiste vragen te stellen.

6. Welke vragen zou u kunnen stellen ?

Luisteren en vragen stellen zijn twee kanten van dezelfde medaille. Het doel is namelijk dat u elkaar leert kennen en in het gesprek nabij komt. De beste manier om na het individuele kennismaken een gesprekspartner nabij te komen is de vraag: ***Hoe gaat het op dit moment met u?*** Let op *dit moment* en *met u*. Die woorden betekenen een wereld van verschil ten opzichte van het gebruikelijke: *Hoe gaat het?* Ze zijn veel persoonlijker en brengt het eigenlijke vertellen sneller op gang.

Eenmaal in gesprek kan het gebeuren dat u bepaalde dingen niet begrijpt of het spoor in het verhaal kwijt raakt. Vraag dan om verduidelijking. Bijvoorbeeld: *Begrijp ik het goed dat u dit of dat hebt ervaren?, Bedoelt u a of b?, Hebt u dan dit of dat gedaan?*, enzovoort. Vragen om ***verheldering*** voorkomen misverstanden, onduidelijkheden en onjuiste interpretaties. Bewustzijn van eigen 'brillen' en vooroordelen voorkomt eveneens dat u uw gesprekspartner misverstaat.

Al pratende bouwt u vertrouwen op. Dat kost tijd. Diepere lagen of gevoelens komen doorgaans niet meteen aan de oppervlakte. Maar wanneer dat wel het geval is en uw gesprekspartner het ***verlangen*** uitspreekt om voor anderen nuttig en van betekenis te zijn, ga daarop in.

Daarbij kunt u bijvoorbeeld putten uit de volgende reeks ***open vragen***:

- Wat vindt u belangrijk in uw leven ?
- Waaraan ontleent u kracht, inspiratie, doorzettingsvermogen of zin ?
- Wat motiveert en beweegt u ?
- Wat is uw diepste verlangen ?
- Hoe denkt u vorm en inhoud te geven aan het verwezenlijken ervan ?
- Wat zou u concreet willen ?
- Hoe kunnen anderen u daarbij helpen ?
- Hoe kunt u anderen daarin behulpzaam zijn ?
- Met welke aanpak hebben we samen de meeste kans op resultaat ?
- Wat houdt u tegen ?
- Wat heeft u in het verleden geholpen in soortgelijke situaties ?
- Welke hulpbronnen hebben we samen tot onze beschikking ?

Tussen haakjes: het is ook een goed idee om die vragen voor uzelf eens te beantwoorden. Zo wordt u zich bewust van wat u de ander vraagt.

Het maakt uit of u uw gesprekspartner aan de koffietafel in het buurthuis spreekt of *privé* bij hem/haar thuis. Nodig hem/haar in het laatste geval uit om eens op de koffie te komen in het buurthuis. Want uw idee is immers om mensen op elkaar te betrekken. Wil iemand niet - even goede vrienden.

Probeer in de groep *het onderlinge gesprek* op gang te brengen of te bevorderen. Hoe dat kan, is hierboven al toegelicht (vraag 5). Kortweg komt het neer op het verbinden van mensen via gemeenschappelijke gespreks- onderwerpen. Dat vraagt erom dat u niet steeds naast dezelfde persoon gaat zitten en regelmatig informeert naar iemands huidige situatie en persoonlijk welbevinden. Voor dat laatste is het soms wenselijk om u met die persoon even af te zonderen. Merkt u bij hem/haar aarzeling, vraag uw gesprekspartner dan of hij/zij dat misschien wil, zo die dat niet zelf aangeeft. Anders kan het tweegesprek gewoon in de groep plaatsvinden.

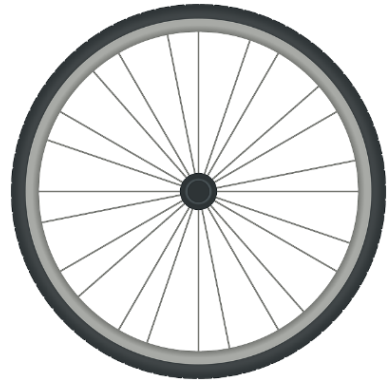
7. Hoe kunt u inzet voor elkaar stimuleren ?

Bij vraag 5 was al sprake van *onderlinge inzet*. Het ging over iemand die muziek maakte met mensen met een verstandelijke beperking. Hij vertelde u dat hij het leuk zou vinden als de leden van de koffiegroep eens kwamen luisteren. Maar hij durfde dat zelf niet te opperen. Dan zou u aan de koffietafel om stilte voor zijn verhaal kunnen vragen. Op dat moment hebt u de mogelijkheid om gezamenlijke actie te laten ontstaan. Mocht geen van de aanwezigen meteen reageren, dan zou u het voortouw kunnen nemen door het idee te prijzen en te vragen wie (met u) zou willen gaan luisteren. Het regelen van vervoer e.d. kunt u aan de groep overlaten.

Een ander voorbeeld. U hoort van verschillende gesprekspartners dat ze het koffie-halfuurtje nogal kort vinden. Ze zouden elkaar langer en/of vaker willen ontmoeten. Dan zou u hen de vraag kunnen voorleggen wat ze zelf voor ideeën hebben. Wanneer er veel ideeën zijn, maar nauwelijks trekkers, zou u de meest actieve gesprekspartners kunnen vragen om met u wat mogelijkheden op een rij te zetten. De uitvoering kunt u weer bij de

groep wegleggen. Misschien kan de parochie bepaalde randvoorwaarden (ruimte of koffie en thee) faciliteren. Enzovoort.

In alle gevallen is het zaak om **niet de positie van uitvoerder** in te nemen. Maak zo mogelijk de groep (mede)verantwoordelijk voor de inzet voor elkaar. Het is immers niet uw rol om de spil te zijn van de groep (voor christenen is dat immers Jezus), maar om het wiel draaiend te houden en de band opgepompt. U bent degene die de verbindingen aanbrengt en in stand houdt (de spaken plus de velg) en de groep lucht geeft en inspireert (de band). Wanneer u die rol goed vervult, loopt de zaak als vanzelf gesmeerd.

8. Hoe verhoudt de inzet voor elkaar zich tot de parochie ?

Ontmoeting en onderlinge inzet vormen een **natuurlijk onderdeel** van het parochieleven. Toch kunnen er situaties zijn waarin de parochieleiding vragen stelt bij acties in en vanuit de ontmoetingsgroep, zelfs als ze binnen het kader van de parochie worden ontwikkeld. Een goede communicatie tussen de leiding en uzelf c.q. de groep is de beste manier om de relatie zuiver te houden. Het is sowieso aan te bevelen dat eventuele dragers van het project vooraf met de parochieleiding afspraken maken over de onderlinge relatie inzake acties.

Een parochie(leiding) die zich van haar kant **welwillend en ontvankelijk** opstelt, heeft grote kans om eventuele door de initiatiefnemers voorgestelde acties te integreren in het parochieleven. Iemand van de leiding uitnodigen om af en toe zelf bij de koffie aan te schuiven, stimuleert ook de groep en schept een natuurlijk moment om gezamenlijk de voortgang te bespreken. Zo wordt de kans klein dat er conflicten ontstaan, wanneer het initiatief andere dan de gedachte vormen en processen gaat vertonen.

In het algemeen geldt dat een ontvankelijk *klimaat* waarin zelforganisatie door parochianen en niet-parochianen wordt gewaardeerd en gesteund, de beste voedingsbodem is om invulling te geven aan de roep van Jezus om samen te komen en dienstbaar te zijn aan elkaar.

Ontmoeting en onderlinge inzet georganiseerd door betrokkenen heeft in deze tijd ook *voordelen*. Juist nu kerkelijke schaalvergroting en concentratie hoogtij vieren, kunnen laagdrempelige kleinschalige, groepsgewijze ontmoetingsmogelijkheden welkome vormen van 'nabije kerk' zijn. Met name daar waar door kerksluiting traditionele ontmoetingsplekken dreigen te verdwijnen, kunnen ze - zo is inmiddels gebleken - een levensreddende injectie bieden aan het bedreigde wijk-, buurt- of (dorps)parochielevens.

9. Welke ondersteuning of toerusting is wellicht wenselijk ?

In beginsel hoeft niemand over een specifieke deskundigheid te beschikken om met anderen koffie te gaan drinken of een praatje te maken. Maar om te voorkomen dat u in eventuele valkuilen trapt of bokken schiet, is enige bedrevenheid op genoemde punten wel prettig. Deze handreiking heeft u daarvoor al de nodige tips en mogelijkheden geboden.

Mocht u zich desondanks onzeker voelen, wat gezien de minder gebruikelijke want vraaggestuurde manier van werken niet denkbeeldig is, dan zijn de *pastorale beroepskrachten* in uw parochie de eerstaangewezen personen tot wie u zich zou kunnen wenden. Zij kunnen u op hun beurt inspireren, begeleiden en met u het proces opvolgen. Eventueel kunnen zij u ook toerusten, maar gezien hun doorgaans grote werkbelasting is het misschien verstandiger om daarvoor een beroep te doen op derden. U kunt daarvoor contact opnemen met het Sint Franciscuscentrum. Zij kunnen u eventueel doorverwijzen naar het Trainingscentrum Kor Schippers in Rotterdam, dat gespecialiseerd is in deze manier van pastoraat.

Tot besluit

Dit is slechts een korte schets van een manier van werken die begint bij de vraag: *Wat wil je dat ik voor je doe?* Wie hierover meer wil weten, kan zich - zoals gezegd - altijd tot het Sint Franciscuscentrum wenden (info@sint-franciscuscentrum.nl).

Wie zelf meer hierover wil lezen, kan terecht bij de volgende boekjes over een vraaggestuurde manier van werken:

- A. Baart en Chr. Carbo, *De zorgval. Analyse, kritiek en uitzicht*, Amsterdam: Thoeris, 2014 (tweede druk).
- T. Schlatmann / R. van Waarde: *"Zo wordt het spel gespeeld". Over empowerment en gemeenschap - een praktijkonderzoek*, Ootmarsum: Van der Ros Communicatie, 2012.

Tot slot wensen wij al degenen die als christen op weg gaan met kwetsbare medemensen, veel inspiratie en Gods zegen.

